

◆ Michael C. van Walt van Praag ◆ TRP gobernuz kanpoko erakundeko bozeramailea

«Gatazkatik ateratzeko irtenbidea autodeterminazioaren onarpena da»

Michael C. van Walt van Praagek herrien autodeterminaziorako eskubidea defenditu du NBERen Giza Eskubideen Batzordean. Transnational Radical Party gobernuz kanpoko erakundearen izenean aritu da. Euskal Herriak ere autodeterminaziorako eskubidea duela azaldu digu, «dudarik gabe». Egoera desblokatzeko, premiazkoztat jo du negoziazio edo elkarrizketa bidea, eta NBERen eskusartzea galdegin du.

Hur Gorostiaga / Geneva

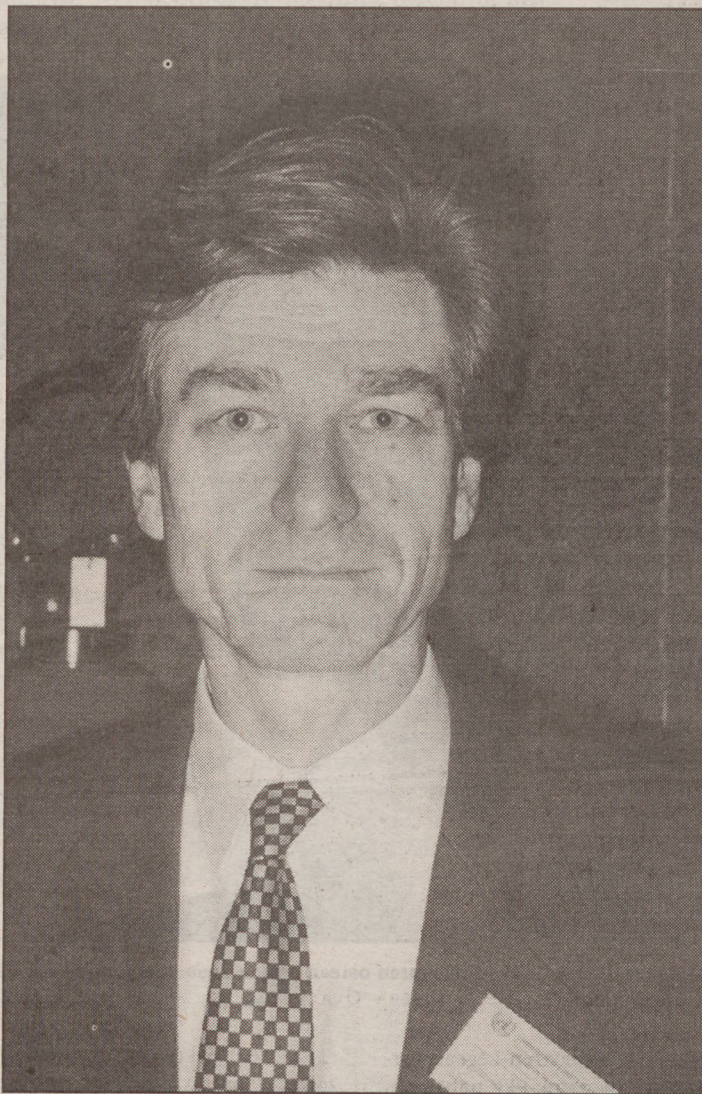
GIZA Eskubideen Batzordetik atera eta sarrerako atean ahal bezala egin diogu elkarrizketa izen luze bezain korapilatsua duen holandarrari. Autodeterminazio eskubidea, gatazka eteteko bidea dela adierazi du.

■ **Herrien autodeterminazioaz aritu zara. Euskal Herriarentzat aplikagarri ote da eskubide hori?**

Dudarik gabe. Giza eskubideen arloan, autodeterminaziorako eskubidea berebiziko gaia da. Gatazka armatuen prebentziorako edo abiatuak diren gatazken eteteko potentziala du eskubide horren errespetuak. Herri guztiek dute autodeterminaziorako eskubidea, eta ondorioz Euskal Herriak ere bai, ez dago hori ukatzeko arrazoirik.

■ **Autodeterminazioaz ala autodeterminazioez hitz egin behar dugu?**

Herriaren autodeterminazioaz. Eskubide hori bertze eskubide batzuekin konparatzekoa da. Autodeterminazioaren eskubidea ukatzen duen Gobernuaren adierazpen unilateralak ez du ba-

Michael C. van Walt, Transnational Party erakundeko bozeramailea.

HUR GOROSTIAGA

lio. Era berean, herriaren aldetik mugimendu unilaterala, indarrez edo bertze metodoen bidez bere burua independentetzat jotzea ere ez da bide egokia. Autodeterminazio eskubidea ukatua den egoeran, alde biek elkarrizketa eta negoziazio bideak jorratu behar dituzte lehenik. Bigarrenik nazioartean onartutako sistema bat beharko litzateke herriak zer

nahi duen determinatzeko. Erreferendum edo negoziaketa politikoa, herriak zer nahi duen jakiteko helburuarekin. Prozesu demokratiko bat ezinbestekoa da gatazkatik ateratzeko. Autodeterminazio eskubidea ezin da indarrez ezabatu, herria bera deuseztu gabe.

■ **Zeintzuk dira autodeterminazioa ukatzearen ondorioak?**

«Estatistika dagoeneko ezaguna da, edo hala izan beharko luke. Munduko gatazka armatuen % 90 gutxiengo edo biztanle autoktonoen eta gainetik dituzten Estatuetak gobernuen artean gertatu ohi dira. Oso guti dira herriarren artean hasten diren borroka armatuak; gehienak urte luze edo mendeen zapalkuntza-oren ondorioz sortu ohi dira. Herrien nahiak topo egiten du Gobernuaren kontrol eta askatasunen mugatze nahiarekin. Horregatik herri askorentzat autodeterminazio eskubidea onartzea da gatazkatik ateratzeko irtenbidea. Autodeterminazioak ez du erran nahi Estatuaren bereiztea, baina askotan independentzia da bide bakarra.

■ **Euskal Herriko gatazkan eskua sartu behar ote du Nazio Batuen Erakundeak? Nola egingen luke?**

NBEk egin behar argi bat du nazioarteko gatazka eta giza eskubideen bortxaketari dagokionez. Giza Eskubideen Batzordearen zeregina da. Autodeterminazioa giza eskubideen zati garrantzitsua izanik NBEk horretaz arduratu beharko luke. Azken finean Espainiaren eta Euskal Herriaren

Herri guztiek dute autodeterminaziorako eskubidea, eta ondorioz Euskal Herriak ere bai, ez dago hori ukatzeko arrazoirik

arteko soluzio bilaketan dago gakoa. Aukera asko dago: independentzia, autonomia edo bertze tarterko edozein izaera. Mintzatu besterik ez dago.

■ **Irlandan izan den negoziaketa hastapena adibide ona izan al da?**

Britainia Handiko Gobernu eta Sinn Féin ados ezartzean mintzatzeko, mundu osoak hartu zuen arnasa. Baina tamalez benetako negoziazioa hasi gabe dago. Negoziaketarako urratsak benetakoak balira, denek ikusmira eta laguntza sortuko luke nazioarteko komunitatean. Zaila baldin bada negoziaketak hastea, zailagoa oraino borondate hori mantentzea, negoziaketen aurka sortuko diren hainbat ekimenen aurrean. Egia, zintotasuna eta iraunkortasuna dira arrakastaren bertuteak. Horregatik Giza Eskubideen Batzordeari eskatu diot autodeterminazioaren alde diren eskaerak seriozki har ditzan, ez dezan indarkeriak leku gehiagorik ukan.

Tabu

«ERLIJIO batzuen arabera, sakratua eta ukaezina denaz esaten da: hori tabu da eta ezin da eztabaidatu», dio euskarazko hiztegiak; Genevan Nazio Batuen Erakundearen baitan igarotako egun laburretan Euskal Herria aipatzen zen bakoitzean senti zitekeen sentsazioa.

«Munduko herri eta nazio guztiek dute autodeterminaziorako eskubidea». NBERen testuetan gainezka egin eta partaide gehienek ahoak betetzen dituen esaldi mila aldiz errepikatua. Beraz, Euskal Herriarentzako ere aplikagarri da, ezta? «Euskal Herriaren egoera korapilatsua da, ez dut ongi ezagutzen horretaz aritzeko», dio diplomatiko batek. «Gu Kaukaso eta Palestinako arazoez arduratzen gara, eta horretaz ez dezaket erantzun», erran digu Frantziako Gobernu Kanpoko Erakunde bateko (GKE) ordezkariak. «Gu errefuxiatuek soilik arduratzen gara», dio ACNUReko ordezkariak. «Bada, gure erakundearen bitartez ipar hemisferioak hego hemisferioan eragiten duen zapalketa salatu ohi dugu, eta Euskal Herriaren arazoa ipar-ipar harremanean kokatzen denez, ez gara horretan sartzen», erantzun dute hiru edo lau GKEtako ordezkariak. Hala ere, denek giza eskubideen une oroko errespetua galdegin dute, baldintzarik gabe.

Euskal Herriaz mintzatzeko ausardia duten GKEtako kideek, aldiz, ez dute ordezkatzen duten egituren izenean adierazpenik egin nahi, eta grabagailua itzali eta gero aritu dira. «Ofizialki ez dugu erranen, baina sakoneko lanean eragin garrantzitsua izan dezakegu GKEek Euskal Herriaren aldeko autodeterminazioa eskatzerakoan. Gure erakundearen eztabaidak egon daitezke, baina bertze erakundeekin biltzean ere halako gaiak aipatzea onuragarri izan ohi da. Estatuetak ordezkariekin biltzean ere lan ederra egin daiteke», erran digu armeniar batek.

«Inolako dudarik gabe, gure herriak bat egiten du zuekin. Autodeterminazio eskubidea herrien egiazko nahia ezagutzeko bidea da», adierazi digu Saharako herriaren zapalkuntza salatzerako etorri denak. «Tristeza» dela aitortu du, baina GKEtako kide gisa zapalkuntza guztiak ezin sala daitezkeela eman digu aditzera, askotan beraiek ere salatzen dituzten gobernuen menpe geratzen direla erran nahirik edo. «Ezin dut jendaurrean aldarrikatu Euskal Herriaren aldeko autodeterminazio eskubidea. Erabat solidarioa naiz eta saiatu izan naiz gaia mahai gainean ezartzen. Baina garai batean gure herriari gertatu bezala, ez da komeni horretaz aritzea. Ez dago GKEen baitan debekatua, baina ez da komeni. Euskal Herria tabu da oraino». X

Terroristak Nobel saridun

«HERRI MENPERATUEK beren eremuan aukerarik ikusten ez dutela eta, askotan nazioartera jotzen dute babes eske» Michael van Walt en arabera. «Nazio Batuek eta estatutik kideek, berriaz, ez dute kasurik egiten eta bestaldera begiratzen dute anitzetan. «Indarkeria askotan erantzun gisa agertzen da Gobernuak herriaren hainbat eskubide ukatzen dituelako, baina tamalez, estatu eta nazioarteko erakunde eta komunikabideak horretaz ar-

duratzen dira indarkeria kontrolrik gabe agertzen denean. Ikuspegi hori aldatzen ez den bitartean oso gatazka gogorrekin jarraituko dugu. Eta gainera geroz eta erradikalagoak izanen dira. Izan ere biolentoak ez diren taldeak ere indarkeriara joko dute» azaldu digu Euskal Herriaren kasua nazioarteko hainbat herriri gertatutakoarekin konparatuz.

«Gobernu batzuentzat autodeterminazio eskaerak ez dira onargarriak beren lurralde

osotasuna kolakan ezartzen dutelako. Giza eskubideen nahiak eta autodeterminazioaren eskubideak beti egiten dute topo Estatuaren bortizkeriarekin. Estatuak denbora pasa ahala ohartzen dira ez dagoela irtenbide militarrik gatazkatik ateratzeko. Zorritzarrez odol isurtze ikaragarria gertatu ohi da momentu horretara iristeko, Txetxenian bezala».

Negoziazioaren lehen urratsak «izigarriko adorea» galdegiten du,

eta «estatu-politikarien aldetik kalitate handia» holandar adituaren ustez. «Askotan gobernuburuak beldur dira negoziaketak hasteko, ordura arte terrorista, errebelde edo separatistatzat jotzen zirenekin negoziatu behar dutelako. Baina adorea nahikoa baldin badute negoziaketak hasteko, orduan lortzen dute nazioarteko ohore eta ospe guztia. Ikusi besterik ez dago zenbat eta zeintzuk diren terrorista deitu izan diren Nobel saridunak».